

نمی توان گفت دیدگاه اسلام به اخلاق صرفاً نسبی است یا مطلق

یک استاد دانشگاه تبریز با اشاره به اینکه در تعالیم اسلام انعطاف تا آنجاست که با تلقی های مختلف می شود آن را سازگار دید...

یک استاد دانشگاه تبریز با اشاره به اینکه در تعالیم اسلام انعطاف تا آنجاست که با تلقی های مختلف می شود آن را سازگار دید، گفت: نمی توان گفت دیدگاه اسلام به اخلاق صرفاً نسبی است یا مطلق. دکتر حسن فتحی استاد فلسفه دانشگاه تبریز در مورد مکاتب نسبی گرایی اخلاقی به خبرنگار مهر گفت: هر مکتب و فیلسوفی که میان فلسفه عملی و فلسفه نظری چنان قرابتی ببیند که دوتا را با یک مقیاس بسنجد مثلاً انسان را هم بخشی از عالم ببیند و آن را چنان ببیند که بشود از امور انسانی مثل امور فیزیکی تبیین به دست داد مثل پوزیتویست ها یا برخی گرایش های پوزیتویستی یا مثل افلاطون و سقراط که فضیلت را معرفت می دانستند و در امور انسانی نیز یقین از نوع جهانی را قابل وصول می دانستند در همه اینها می شود برای اخلاق مثل قوانین طبیعت دستورالعمل های یقینی، مطلق، جهانشمول صادر نمود.

وی افزود: جز اینها را می توانیم بگوئیم به درجات مختلفی عنوان نسبی گرایی یا کثرت گرایی با تفاوتی که میان این دو است برای آنها قابل اطلاق است. البته این مکتب ها یکدست نیستند بر این حیث که تا چه اندازه به نسبیت اخلاقی معتقد هستند.

این استاد گروه فلسفه دانشگاه تبریز اظهارداشت: نسبی گرایی به این معنا نیست که اخلاق مبتنی بر اصول نیست. باید توجه داشت که اصول فراگیری داریم وقتی قواعد، اصول، هنجارها دارند اجرا می شوند از تاریخی به تاریخی، از جغرافیایی به جغرافیایی، از قومی به قومی، از مذهبی به مذهبی و از شرایطی به شرایطی آنها فرق می کند. این به معنای بی قانونی و هرج و مرج نیست، بلکه از یک طرف محصول اراده و خواست انسانهاست، خواه فردی، خواه قومی باشند و از یک طرف هم تفاوت شرایط و زمینه و پیشینه و تأثیر اینها است که باصطلاح نسبیت را شاهد باشیم.

این محقق و نویسنده در مورد نتایج اجتماعی نسبی گرایی اخلاقی هم تصریح کرد: نتایج اجتماعی نسبی گرایی اخلاقی اگر حد افراطی آن را در نظر بگیریم هرج و مرج، عدم تفاهم یا هرکس سلیقه خودش را داشته باشد است. البته اینها یک کمی ساده انگارانه است بلکه باید جنبه مثبت آن را مورد تأکید قرار دهیم و آن اینکه ما به همدیگر چه در طول تاریخ و چه در یک زمان در موقعیت های مختلفی با عرف ها و فرهنگ ها و شرایط مختلف به همدیگر اجازه می دهیم که هر کس بر اساس موقعیت خودش رفتار کند و رفتارش هم موجه تلقی شود. جنبه مثبتش این است که تفاهم و تساهل را خواهیم داشت و همدیگر را به خوبی تحمل خواهیم کرد.

فتحی در مورد اینکه دیدگاه اسلام به نسبی گرایی اخلاقی و جهانشمول بودن اصول اخلاقی چیست هم یادآور شد: منافاتی میان اینکه اخلاق جهانشمول باشد و از جایی به جایی دیگر میان رفتارها تفاوت های باشد به یک معنا وجود دارد و باید بین ایندو تعامل داشته باشیم. علی القاعده گمراه کننده است که ما این نامگذاری و عنوان بندی مکتبی را به طور مطلق مغایر یا موافق اسلام تلقی کنیم. زیرا اولاً از خود اسلام تلقی ها یکدست نیست. ثانیاً اینقدر در تعالیم اسلام انعطاف وجود دارد که با تلقی های مختلف می شود آن را سازگار دید.

فتحی در پایان بیان داشت: یعنی ببینیم که از جهتی با مطلق بودن سازگار است از جهتی با نسبی بودن. برای یک فرد آنکه تشخیص می دهد آنکه در آن شرایط وظیفه آن است آنجا هر کس وظیفه ای دارد که آن را انجام بدهد انجام داده شود ثواب کرده است و گرنه اهل گناه است. ولی برای افراد مختلف در موقعیت های مختلف کارهای مختلف می توانند وظیفه باشند یا خلاف وظیفه. یعنی از جهتی اخلاق مطلق است و از جهتی نسبی است.